

UKE czy Prezesa UOKiK, (e) wystąpienia pokontrolne, wytyczne, zarządzenia oraz zestawienie organów regulacyjnych w wybranych krajach UE, a także (3) orzecznictwo, w tym (a) uchwały SN i NSA, (b) wyroki SN, TK, NSA, WSA, SOKiK, Sądu Antymonopolowego, (c) postanowienia NSA, WSA, SOKiK, Sądu Antymonopolowego, (d) wyrok Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych.

Paulina Jachimowicz-Jankowska*
DOI: 10.14746/spp.2020.4.32.7

Przegląd wybranych czasopism zagranicznych

Mark Patrick Nevitt, *On Environmental Law, Climate Change, & National Security Law* (O prawie ochrony środowiska, zmianach klimatu i bezpieczeństwie narodowym), „Harvard Environmental Law Review” 2020, vol. 44, no. 2, s. 322–365, ISSN 0147-8257, LCCN 77641876, OCLC no. 03231039

Artykuł przedstawia nowy sposób myślenia o zmianach klimatycznych i uregulowaniach prawnych w tym zakresie w prawie ochrony środowiska. Dokumenty międzynarodowe takie jak sprawozdanie specjalne Międzyrządowego Zespołu Narodów Zjednoczonych ds. Zmian Klimatu w sprawie zmian klimatycznych wyraźnie podkreślają wieloaspektowe zagrożenia bezpieczeństwa narodowego związane ze zmianami klimatycznymi. Zmiany klimatyczne nie są tylko problemem środowiskowym, przyspieszają również istniejące zagrożenia bezpieczeństwa narodowego i wpływają na prawo publiczne międzynarodowe. Nasilone zmiany klimatyczne, w tym intensywność i częstotliwość ekstremalnych zjawisk pogodowych, zagrażają terytorialnie narodom, ich integralności i suwerenności, np. poprzez podnoszenie się poziomu mórz. Takim problemem dotknięta jest Republika Kiribati. Podnoszący się poziom Pacyfiku zagraża Kiribati – jednemu z najniżej położonych państw świata. Wyspa powoli znika pod falami Oceanu Spokojnego, a jej mieszkańcy nie mają gdzie uciekać. Wszystko przez globalne ocieplenie.

Zmiany klimatu powodują ruchy migracyjne – zarówno przemieszczanie wewnątrz państwa, jak i na zewnątrz. Problematykę związku między klimatem a bezpieczeństwem narodowym łączą dwie historycznie odrębne dziedziny prawa: prawo ochrony środowiska i prawa administracyjne w zakresie bezpieczeństwa narodowego. Ponieważ zmiany klimatyczne stanowią realne zagrożenie dla bezpieczeństwa, prawo ochrony środowiska i regulacje dotyczące bezpieczeństwa narodowego są uważane przez autora artykułu za pozostające w konflikcie.

Prawo ochrony środowiska i zmian klimatycznych w dużej mierze ceni ochronę i zachowanie środowiska naturalnego poprzez federalistyczny model

---

* Paulina Jachimowicz-Jankowska, mgr, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, e-mail: janpkows@amu.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0002-6061-1220>.

kooperatywnych praw i strategii środowiskowych. Regulacje bezpieczeństwa narodowego w dużej mierze pomijają politykę klimatyczną. Autor artykułu zadaje pytanie, w jaki sposób oba te systemy norm prawnych mogą się uzupełniać dla poprawy jakości życia ludzi.

W opracowaniu najpierw opisano i przeanalizowano zmiany klimatyczne jako kwestię bezpieczeństwa narodowego, dokonując przeglądu nauk o klimacie. Następnie zbadano, gdzie środowisko i zmiany klimatyczne oraz krajowe przepisy bezpieczeństwa coraz bardziej się przecinają, aby uwzględnić dyskusję na temat odpowiednich zmian prawnych ułatwiających migracje klimatyczne.

Na koniec autor odnosi się do jednego konkretnego przykładu: zmiana klimatu jest narodowym stanem wyjątkowym. Wskazuje też, jak dwa obszary prawa oddziałują na siebie w nowy i zaskakujący sposób.

Artykuł został podzielony na cztery części. W części pierwszej opisano nauki o klimacie, związku regulacji klimatycznych z ochroną bezpieczeństwa narodowego. Ujęto najważniejsze regulacje prawne w zakresie zmian klimatycznych oraz bezpieczeństwa prawnego w zakresie migracji klimatycznych. Omówiono też konflikty wartości w ramach tych regulacji prawnych. Część druga omawia wspólne wartości regulacji bezpieczeństwa klimatycznego i narodowego. Podjęto w niej analizę kwestii wzrostu poziomu morza dla integralności terytorialnej i suwerenności państw. Część trzecia wskazuje zastosowanie krajowych ram kryzysowych do sytuacji zmian klimatu. Ujęto w niej także problem klimatu jako jednego z czynników bezpieczeństwa narodowego. Część czwarta dotyczy zmian klimatycznych i ich wpływu na zagrożenie bezpieczeństwa, a nawet istnienia państwa.

Lucyna Staniszevska

DOI: 10.14746/spp.2020.4.32.8

Luís Roberto Barroso, *Technological Revolution, Democratic Recession and Climate Change: The Limits of Law in a Changing World* (Rewolucja technologiczna, demokratyczna recesja i zmiany klimatyczne: granice prawa w zmieniającym się świecie), „International Journal of Constitutional Law” 2020, vol. 18, iss. 2, s. 334–369, <https://doi.org/10.1093/icon/moaa030>

Autor artykułu wskazuje na wstępie, że prawo jest instytucją uniwersalną, która ma pretensje do wszechobecności i kompletności. Tekst zawiera refleksję na temat tego, w jaki sposób prawo próbowało radzić sobie z niektórymi z głównych problemów naszych czasów, stawiając czoła wymaganiom, które obejmują potrzebę (i) utrzymania rewolucji technologicznej na ścieżce etycznej i humanitarnej, (ii) uniknięcia demokracji wypaczonej populistycznymi i autorytarnymi poglądami oraz (iii) zapobiegania problemom zmian klimatycznych. W czasach, gdy nawet najbliższa przyszłość stała się nieprzewidywalna, prawo nie może zapewnić *a priori* rozwiązań narastających problemów i obaw. Autor wskazuje, że kiedy tak się dzieje, musimy wyznaczyć jasne cele dla przyszłości ludzkości, opierając je na podstawowych i odwiecznych wartościach, które towarzyszyły nam od starożytności.